

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 241/2024-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľa (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditša a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej Advokátska kancelária Ivan Syrový, s.r.o., Kadnárova 83, Bratislava, proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3Tos/98/2022 z 29. novembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3Tos/98/2022 z 29. novembra 2022 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3Tos/98/2022 z 29. novembra 2022 **z r u š u j e** a **v e c v r a c i a** Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.
3. Krajskému súdu v Bratislave **p r i k a z u j e**, aby sťažovateľku prepustil ihneď z výkonu trestu odňatia slobody na slobodu.
4. Krajský súd v Bratislave **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **856,75 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 12. apríla 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením krajského súdu sp. zn. 3Tos/98/2022 z 29. novembra 2022 a postupom Mestského súdu Bratislava I (predtým Okresný súd

Bratislava V) v konaní vedenom pod sp. zn. B5-1T/17/2017. Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie a priznať jej trovy konania. Sťažovateľka súčasne navrhuje odložiť vykonateľnosť uznesenia krajského súdu, ako aj uznesenia okresného súdu sp. zn. 1T/17/2017 z 27. júna 2022.

2. Uznesením sp. zn. IV. ÚS 241/2024 z 15. mája 2024 ústavný súd sťažnosť v časti namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením krajského súdu sp. zn. 3Tos/98/2022 z 29. novembra 2022 prijal na ďalšie konanie, vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol a nevyhovel návrhu na odklad vykonateľnosti.

3. Zo sťažnosti vyplýva, že rozsudkom okresného súdu sp. zn. 1T/17/2017 z 29. marca 2017 došlo k schváleniu dohody o vine a treste, na základe ktorej bola sťažovateľka uznaná vinnou zo spáchania zločinu sprenevery, za čo jej bol uložený trest odňatia slobody v trvaní dvoch rokov s tým, že výkon trestu sa podmiennečne odložil na skúšobnú dobu v trvaní piatich rokov. Sťažovateľke bola súčasne uložená povinnosť spočívajúca v príkaze počas skúšobnej doby uhradiť spôsobenú škodu vo výške 44 000,96 eur a bol jej uložený trest zákazu činnosti vykonávať funkciu spojenú s hmotnou zodpovednosťou po dobu dvoch rokov.

4. Po uplynutí piatich rokov došlo zo strany Okresnej prokuratúry Bratislava V k zaslaní žiadosti o nariadenie verejného zasadnutia súdu, pretože sťažovateľka nespĺnila povinnosť spočívajúcu v príkaze nahradiť v skúšobnej dobe spôsobenú škodu.

5. Verejné zasadnutie okresného súdu sa uskutočnilo 27. júna 2022. Pred jeho konaním sťažovateľka doručila okresnému súdu svoje vyjadrenie k rozhodovaniu o osvedčení/neosvedčení v skúšobnej dobe, v ktorom poukázala na skutočnosť, že medzičasom došlo k zmene § 50 ods. 4 Trestného zákona, pričom právna úprava bola v čase schválenia dohody o vine a treste priaznivejšia, pretože postačovalo plniť náhradu škody, nová právna úprava vyžaduje splnenie povinnosti nahradiť škodu. Zároveň sťažovateľka poukázala na okolnosti svojho prípadu, keď sa snažila počas skúšobnej doby uhradiť celú náhradu škody, avšak bolo to nad jej sily. Rovnako uviedla, že viedla počas skúšobnej doby riadny a usporiadaný život.

6. Okresný súd uznesením sp. zn. 1T/17/2017 z 27. júna 2022 rozhodol, že sťažovateľka sa podľa § 50 ods. 4 Trestného zákona v skúšobnej dobe podmiennečného odsúdenia neosvedčila a úhrnný trest odňatia slobody v trvaní dvoch rokov sa vykoná v ústave na výkon trestu odňatia slobody s minimálnym stupňom stráženia. V odôvodnení predmetného rozhodnutia sa súd obmedzil len na konštatovanie, že sťažovateľka sama a vedome s prokurátorom uzatvorila dohodu o vine a treste, ktorej súčasťou bola povinnosť v skúšobnej dobe uhradiť spôsobenú škodu. Už pri uzatváraní dohody o vine a treste si musela byť sťažovateľka vedomá následkov jej nesplnenia bez výhrad.

7. Proti predmetnému uzneseniu podala sťažovateľka sťažnosť, o ktorej bolo rozhodované na neverejnom zasadnutí krajského súdu 29. novembra 2022 jej zamietnutím podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku napadnutým uznesením sp. zn. 3Tos/98/2022 z 29. novembra 2022, ktoré sťažovateľke nebolo nikdy doručené.

8. Dňa 8. januára 2024 bol sťažovateľke nariadený výkon trestu a následne jej bola zaslaná výzva na nastúpenie do výkonu trestu, ktorú sa však nepodarilo sťažovateľke doručiť. Sťažovateľka sa na základe informácie získanej na sociálnych sieťach sama prihlásila na políciu, ktorá ju dodala do výkonu trestu odňatia slobody.

II. Argumentácia sťažovateľky

9. Sťažovateľka predovšetkým namieta, že súd prvého stupňa a ani odvolací súd k jej argumentácii o zmene § 50 ods. 4 Trestného zákona nezaujali žiadne stanovisko napriek tomu, že v čase odsúdenia sťažovateľky sa pri osvedčení vyžadovalo, aby boli primerané obmedzenia a povinnosti (kde patrí aj nahradenie škody) počas skúšobnej doby plnené, avšak dikcia súčasného zákonného ustanovenia je prísnejšia, pretože sa vyžaduje splnenie povinnosti nahradiť škodu. Ide teda o diametrálny rozdiel.

10. Sťažovateľka zastáva názor, že v jej prípade je nutné aplikovať skorší právny predpis, pretože trestné konanie je jeden celok, ktorý začína trestným stíhaním a končí vykonaním trestu. Rozhodovanie o osvedčení je súčasťou vykonávacieho konania, ktoré začalo 29. marca 2017, teda momentom právoplatnosti rozsudku o schválení dohody o vine a treste, a preto bolo nevyhnutné posudzovať osvedčenie v skúšobnej dobe v znení Trestného zákona účinného v čase vydania rozsudku, resp. spáchania skutku.

11. Súd tiež podľa sťažovateľky neopodstatnene tvrdí, že nemala uzatvoriť dohodu o vine a treste, ak mala vedomosť, že škodu v skúšobnej dobe nebude vedieť nahradiť. Je zrejmé, že ide o absolútne nesprávnu úvahu. Sťažovateľka vzhľadom na skutočnosť, že mala záujem sa priznať k spáchaniu trestného činu, disponovala dvomi možnosťami. Prvou bolo uzatvoriť dohodu o vine a treste a druhou urobiť na súde vyhlásenie podľa § 257 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku, keď by prichádzala do úvahy *per analogiam* aplikácia § 39 ods. 4 Trestného zákona. Rovnako by bola sťažovateľka po vyhlásení na hlavnom pojednávaní zaviazaná k náhrade škody poškodenému. Obe možnosti by mali rovnaký výsledok, avšak konanie o dohode o vine a treste ušetrilo štátu finančné prostriedky. Sťažovateľka si vybrala prvú alternatívu (rýchlejšiu), nevediac, či sa jej podarí v priebehu skúšobnej doby uhradiť celú náhradu škody. Spoliehala sa, že predaj jej nehnuteľnosti v dražbe prinesie väčší výťažok, než priniesol a ktorý pokryl jej predchádzajúce dlhy voči veriteľom. Sťažovateľka sa teda dostala do situácie, keď nemala nehnuteľnosť a ani stály finančný príjem, čo jej znemožnilo uhradiť celú náhradu škody v priebehu skúšobnej doby.

12. Sťažovateľka nesúhlasí ani s tvrdením krajského súdu o svojom ľahkovážnom a nezodpovednom prístupe, poukazujúc na skutočnosť, že splácať mesačne sumu 733,35 eur po dobu piatich rokov bolo v podstate nemožné vzhľadom na jej vzdelanie, príjmy a register trestov. Sťažovateľka predložila dôkazy a argumenty, ktoré vysvetľujú, prečo sa jej nepodarilo nahradiť spôsobenú škodu včas (nižšia hodnota predanej nehnuteľnosti, novovzniknuté náklady na nájom, nemožnosť nájsť si kvôli záznamom v registri trestov plnohodnotné zamestnanie).

13. Vzhľadom na už uvedené skutočnosti je podľa názoru sťažovateľky zrejmé, že uznesenie krajského súdu je vo viacerých jeho častiach zmätočné, nepreskúmateľné a neodôvodnené.

14. Sťažovateľka zastáva názor, že v jej veci ide o extrémnu nespravodlivosť, ktorá bola spôsobená rigidným výkladom zákona. Skutok, za ktorý bola odsúdená, sa stal v roku 2014, k odsúdeniu došlo v roku 2017 a k nariadeniu výkonu trestu v roku 2024. Medzi spáchaním skutku a nariadením výkonu trestu sa sťažovateľka nedopustila žiadnej trestnej činnosti, žila riadne a svedomito, našla si zamestnanie a s exekútorom, ktorý vymáha náhradu škody v prospech poškodeného, uzatvorila splátkový kalendár. Nariadením výkonu trestu sa tak nedosiahne nič. Vykonanie trestu po desiatich

rokoch od spáchania skutku nemôže mať na páchatel'a ani žiaden výchovný účinok, najmä s poukazom na skutočnosť, že po odsúdení viedol riadny život.

III.

Vyjadrenie krajského súdu

15. Krajský súd v stanovenej lehote nevyužil možnosť zaujať stanovisko k prijatej ústavnej sťažnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

16. Podstata námietok sťažovateľky v súvislosti s namietaným porušením jej základného práva na súdnu ochranu spočíva v tvrdení o nezákonnosti, svojvoľnosti a neodôvodnenosti napadnutého uznesenia krajského súdu, ktorým krajský súd ako súd odvolací potvrdil rozhodnutie súdu prvého stupňa, že sťažovateľka sa v skúšobnej dobe podmiennečného odsúdenia neosvedčila a úhrnný trest odňatia slobody z dôvodu neuhradenia celej škody, na ktorej zaplatenie bola zaviazaná rozsudkom okresného súdu o schválení dohody o vine a treste, vykoná. Sťažovateľka nesúhlasí s aplikáciou § 50 ods. 4 Trestného zákona účinného v aktuálnom znení oproti skoršej právnej úprave (účinnnej v čase odsúdenia sťažovateľky), ktorá je pre ňu priaznivejšia. Súčasne argumentuje, že vynaložila značné úsilie, aby škodu uhradila, a dlhodobo vedie riadny život, nedopustila sa žiadnej trestnej činnosti, a preto je napadnuté rozhodnutie nespravodlivé.

17. Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci.

18. Skutkové alebo právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli do takej miery zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, že by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody.

19. Kritická otázka bola konajúcimi súdmi (v konečnom dôsledku krajským súdom) vyriešená v podstate predmetného rozhodovania tak, že škoda nebola sťažovateľkou v skúšobnej dobe nahradená, preto je potrebné rozhodnúť o výkone podmiennečne odloženého trestu odňatia slobody, pričom ak sťažovateľka uzavrela dohodu o vine a treste, musela si byť vedomá, že škodu musí v skúšobnej dobe nahradiť. S tým je spojená bagatelizácia jej argumentácie o sťažení úhrady dlžnej sumy v dôsledku vplyvu odsúdenia a s tým spojeného záznamu v registri trestov na možnosť nájsť si adekvátne zamestnanie, ako aj konkrétnej argumentácie jednak o čiastočnom splatení dlžnej sumy v rámci maxima jej reálnych možností a jednak o aktivitách zameraných na takú úhradu v budúcnosti vrátane prehlásenia jej terajšieho zamestnávateľa, že celú dlžnú sumu za ňu uhradí. Tieto závery sú nesprávne do tej miery, že sú až ústavne neudržateľné, a preto bolo napadnutým rozhodnutím porušené základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu v zmysle výroku 1 tohto nálezu. Nie je pritom podstatné to, že na rozhodovanie mal byť skutočne použitý Trestný zákon

v znení účinnom v čase nadobudnutia právoplatnosti výroku o treste (podmienečnom odklade výkonu trestu odňatia slobody), pretože ďalej uvedený výklad sa rovnako týka aj Trestného zákona v znení účinnom v čase rozhodovania súdu, resp. v súčasne účinnom znení (§ 50 ods. 4, § 52 ods. 1 Trestného zákona). Platí teda nasledovné:

20. Náhrada škody v celom rozsahu v skúšobnej dobe nie je predmetom objektívnej zodpovednosti spojenej s nevyhnutným výkonom podmienečne odloženého trestu odňatia slobody. S objektívnou zodpovednosťou nie je spojené spáchanie trestného činu, a teda ani inštitút podmienečného odkladu výkonu trestu, ktorý je jeho sekundárnym sankčným dôsledkom spojeným s osobitným motivačným faktorom odvrátenia výkonu trestu. Skúšobná doba musí mať vždy možnosť vyústiť aj do alternatívy osvedčenia sa odsúdeného (oproti rozhodnutiu o výkone podmienečne odloženého trestu), čo by nebolo možné, ak by ju súd určil v prípade nemožnosti nahradiť obvineným škodu už v priebehu skúšobnej doby vzhľadom na výšku škody a vzhľadom na majetkové/príjmové pomery obvineného, keď súd napriek tomu nepovažoval za účelné/zodpovedajúce zákonným kritériám uložiť nepodmienečný trest odňatia slobody. V takom prípade by fakticky išlo o (nepodmienečný) odklad výkonu trestu, ktorý je za iných podmienok reflektovaný iným, a to nie hmotnoprávnym, ale procesným, inštitútom (§ 409 a § 410 Trestného poriadku), pričom motivácia plniť náhradovú povinnosť by bola eliminovaná, keďže by reálne nemohla privodiť osvedčenie sa odsúdeného v skúšobnej dobe. Rovnako by také mechanické aktivovanie výkonu trestu odňatia slobody neplnilo účel jeho skoršieho podmienečného odkladu v prípade nezavinenej (negatívnej) zmeny sociálnych pomerov odsúdeného v priebehu skúšobnej doby.

21. Aj keď náhrada škody nie je primárnym účelom trestného stíhania a trestu (škodu je potrebné nahradiť bez ohľadu na trestný postih plniaci aj iný účel), podmienečný odklad výkonu trestu odňatia slobody má náhradu škody podporiť, a to nielen vtedy, ak je škoda nahraditeľná, resp. úplne nahradená v skúšobnej dobe určenej súdom. Nárok na náhradu škody (jej zvyšku) aj v prípade absencie celého rozsahu dotknutej majetkovej reparácie právne pretrváva, rovnako exekučný titul založený výrokom odsudzujúceho rozsudku, pričom nariadenie výkonu trestu odňatia slobody môže náhradu škody aj spomaliť/znemožniť.

22. V súhrne možno konštatovať, že rozhodovanie o výkone podmienečne odloženého trestu odňatia slobody na báze objektívnej zodpovednosti za nenahradenie škody v skúšobnej dobe by bolo jednak v prípade absencie zavinenia elementárne nespravodlivé a jednak by náhradu škody koncepčne a vo väčšine prípadov ani fakticky nepodporilo, resp. malo by opačný efekt.

23. Jediným ústavnokonformným interpretačným prístupom (čl. 152 ods. 4 ústavy) zameraným na naplnenie účelu podmienečného odkladu výkonu trestu (eventuálne spojeného s probačným dohľadom) je posudzovanie zodpovednosti za náhradu škody v skúšobnej dobe ako zodpovednosti subjektívnej, pričom je však rozhodnutie o výkone trestu odňatia slobody vyvolané aj v prípade nedbanlivostného zavinenia odsúdeného vo vzťahu k nesplneniu náhradovej povinnosti, a to aj pri nevedomej nedbanlivosti (bez ohľadu na to, či ide o odsúdenia za úmyselný alebo za nedbanlivostný trestný čin). Zjednodušene, odsúdený musí vo vzťahu k náhrade škody vyvinúť náležité úsilie, ktoré je preňho legálne dostupné, čomu zodpovedá súdmi pri ukladaní obmedzenia v skúšobnej dobe používaná formulácia o náhrade škody obvineným „podľa svojich možností a schopností“ (použil ju, avšak nezohľadnil, aj prvostupňový súd v odôvodnení svojho rozhodnutia v preskúmvanej veci). Samozrejme, zavinené nenahradenie škody v skúšobnej dobe musí byť

súdom vo vykonávacom konaní konštatované na základe overených skutočností, nie ako púha hypotéza (resp. bez dostatočných podkladov pre taký záver a bez jeho náležitého odôvodnenia).

24. Pokiaľ ide o okolnosť uzavretia dohody o vine a treste obvineným s jeho vedomosťou o tom, že má v skúšobnej dobe nahradiť škodu, taká dohoda je aj vecou (zodpovednosti) prokurátora, ktorý ju uzavrel, a súdu, ktorý ju schválil. To však v zmysle skôr prezentovaných úvah neznamená, že podmienený odklad výkonu trestu odňatia slobody má (nielen pri uzavretí dohody o vine a treste) význam len v prípade, ak je v priebehu určenej skúšobnej doby možné nahradiť (celú) škodu – ukladanie trestu je založené na komplexnejších zákonných kritériách. Ak bolo také riešenie súdom zvolené, je potrebné sa s otázkou náhrady škody pri rozhodovaní o výsledných trestnoprávných konzekvenciách podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody vysporiadať aj na základe skôr prezentovaných záverov.

25. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením krajského súdu bolo porušené základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto rozhodnutia.

26. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľky na zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci krajskému súdu dospel k záveru, že na dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (výrok 2). Krajský súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze. Samozrejme, bude úlohou krajského súdu (a nie je úlohou ústavného súdu) vyhodnotiť novú procesnú situáciu aj z hľadiska ďalších zákonných kritérií majúcich aktuálny vplyv na dotknuté rozhodnutie a zohľadniť ich (hmotnoprávne účinky pri zrušení rozhodnutia preskúmaného krajským súdom v sťažnostnom konaní).

V.

Príkaz prepustiť z výkonu trestu

27. Podľa § 133 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa, obnovil stav pred ich porušením. Vzhľadom na to, že ústavný súd zrušil uznesenie krajského súdu sp. zn. 3Tos/98/2022 z 29. novembra 2022 ako ústavne nonkonformné, z dôvodu ústavne neudržateľného vysporiadania sa s dôvodmi neosvedčenia sa sťažovateľky v skúšobnej dobe podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody (dôvody podľa IV. časti nálezu), pričom predmetné uznesenie krajského súdu je/bolo podkladom nariadenia výkonu trestu odňatia slobody, ktorý sťažovateľka aktuálne už aj vykonáva, bolo potrebné pristúpiť k príkazu všeobecnému súdu prepustiť ju z aktuálne prebiehajúceho výkonu trestu odňatia slobody (výrok 3 nálezu). Na taký úkon je príslušný krajský súd, ktorý je aktuálne (po prijatí veci na ďalšie konanie) jediným účastníkom konania pred ústavným súdom ako porušovateľ základného práva sťažovateľky, ktoré je potvrdené týmto nálezom.

VI. Trovy konania

28. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 856,75 eur.

29. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je vo výške 343,25 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 13,73 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu) v celkovej sume 713,96 eur, čo po zvýšení o daň z pridanej hodnoty predstavuje sumu 856,75 eur.

30. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. mája 2024

**Libor Duľa
predseda senátu**